

LBRIS

We know
books

SALVADOR
DALÍ

Chipuri
ascunse

Traducere din franceză de
ILEANA CANTUNIARI

HUMANITAS
fiction

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
<i>Mulțumiri</i>	9

PARTEA ÎNTÂI
Câmpia luminată

1. Prietenii contelui Hervé de Grandsailles	15
2. Prietenii doamnei Solange de Cléda	64

PARTEA A DOUA
Nihil

3. Un bal amânat	145
4. Noaptea de dragoste	170
5. Război și transfigurare	206

PARTEA A TREIA
Prețul victoriei

6. Forța destinului	251
7. Lună de fiere	278
8. Himeră a himerelor, totul este himeră... ..	322
<i>Epilog. Câmpia luminată</i>	368
<i>Postfață</i>	390

Prietenii contelui Hervé de Grandsailles

Contele de Grandsailles rămăsese o bună bucată de timp așezat, cu capul sprijinit pe mână, pradă unei obsedante reverii. Își ridică ochii, lăsându-și privirea să rătăcească peste câmpia de la Creux de Libreux. Nimic nu avea mai multă importanță în ochii săi decât acea câmpie. Un sentiment de frumusețe emana din acel peisaj, o impresie de prosperitate se degaja din acele ogoare. Și ceea ce avea excepțional acele ogoare era pământul lor, și ceea ce avea mai prețios acel pământ era umiditatea sa, iar ceea ce producea mai de preț acea umiditate era un anume soi de noroi... Notarului său, ce-i era totodată prietenul cel mai devotat, maestrul Pierre Girardin, și care avea o slăbiciune pentru limbajul literar, îi plăcea să spună despre Grandsailles: „Contele este întruchiparea vie a unuia din acele rare fenomene ale solului care scapă încă iscusinței și resurselor agronomiei – un sol plămădit din pământ și din sânge țâșnit din cine știe ce izvor necunoscut, o argilă magică din care este modelat duhul pământului nostru natal.“

Când lua cu sine câte un nou vizitator pentru a-i arăta domeniul, contele, coborând spre ecluze, nu scăpa prilejul de a se apleca pentru a lua de pe jos un bulgăre de pământ și, frământându-l între degetele-i de aristocrat, declara pentru a suta oară, dar pe tonul improvizăției de moment:

„Vezi dumneata, dragă prietene, ceea ce explică neîndoielnic miracolul acestei regiuni este ductilitatea, oarecum ordinară, a solului nostru; căci nu doar vinul nostru este unic, dar noi mai avem și trufa, mister și comoară a acestui pământ la suprafața căruia se târăsc cei mai mari melci din Franța, rivalizând cu cealaltă creatură stranie, racul! Și toate astea încadrate de vegetația cea

mai nobilă și mai generoasă: stejarul-de-plută, veșnicul jupuit la dispoziția noastră.”

Și, dintr-o creangă joasă, smulgea în trecere o mână de frunze de stejar-de-plută, le strivea între degete, le mărunțea în podul palmei, savurând pe pielea sa fină senzația de spinoasă rezistență pe care o oferea contactul cu ele, senzație care era suficientă pentru a-l izola de restul lumii. Căci, dintre toate continentele globului, Grandsailles nu avea considerație decât pentru Europa; din toată Europa nu iubea decât Franța, din Franța nu adora decât ținutul Vaucluse, iar în acel Vaucluse, colțul ales al zeilor era tocmai cel în care se înălța castelul Lamotte, unde el se născuse.

Încăperea cea mai bine situată din castelul Lamotte era camera sa; de acolo, dacă te așezai într-un loc anume, priveliștea era unică. Acest loc era precis delimitat de patru romburi mari, așezate în dreptunghi pe solul cu dale albe și negre, în cele patru colțuri ale cărora se odihneau, conform unei perfecte geometrii, cele patru picioare în formă de gheare ușor strânse ale unui delicat birou Ludovic XVI, purtând semnătura ebenistului Jacob. La acest birou stătea așezat contele de Grandsailles, privind peste spațiosul balcon Régence câmpia de la Creux de Libreux, luminată de soarele ce scăpăta.

Nimic nu putea să exalte cu mai mult lirism fervoarea sentimentelor patriotice ale lui Grandsailles decât neobositul spectacol pe care aspectul schimbător al acelei câmpii fertile îl oferea vederii sale. Un lucru totuși distrugea în ochii săi perena armonie a acelui peisaj: pe o întindere de aproape trei sute de metri pătrați, arborii fuseseră tăiați, făcând să apară pământul pleșuv și sterp care strica în mod neplăcut linia curgătoare și melodioasă a unui codru de sumbri stejari-de-plută. Până la moartea părintelui lui Grandsailles, acea pădure rămăsese neatinsă, aducând panoramei ample un prim-plan omogen, format din întunecoasa, unduitoarea și orizontală linie de stejari, punând în valoare zările luminoase ale văii, tot orizontală și domol modulată.

Însă, după moartea bătrânului conte, proprietatea, grevată de ipotecă și de datorii mari, trebuise să fie divizată în trei părți. Două dintre ele ajunseră pe mâinile unui mare moșier de origine bretonă, Rochefort, care deveni pe dată unul dintre adversarii politici cei

mai înverșunați ai contelui. Unul dintre primele lucruri pe care le făcu Rochefort atunci când își luă în posesie noul domeniu a fost să taie cele trei sute de metri pătrați de stejari-de-plută ce-i reveneau. Aceștia, ajungând separați de restul codrului, își pierduseră orice valoare productivă. Îi înlocuise cu o plantație de viță-de-vie, care creștea meschin pe acel sol istovit și excesiv de pietros. Cele trei sute de metri pătrați de stejari-de-plută smulși din inima pădurii familiei lui Grandsailles nu numai că purtau urma dezmembrării domeniului, dar pe deasupra spărtura respectivă lăsase la vedere locul numit Moulin des Sources¹, locuit de atunci de Rochefort – un loc regretat în mod dureros, căci el comanda irigarea, și deci fertilitatea, celei mai mari părți a terenurilor cultivate de Grandsailles. Moulin des Sources fusese mai înainte complet ascuns de pădure și singurele vizibile din camera contelui erau pe atunci giruetele sale, ce se înălțau peste vârfurile a doi stejari scunzi.

În afară de extremul său atașament pentru pământ, una dintre cele mai exigente pasiuni care-l însuflețeau pe Grandsailles era cu siguranță sentimentul frumosului. Se simțea înzestrat cu imaginație puțină, era însă pe deplin conștient de bunul său gust, iar mutilarea pădurii sale îi rănea adânc simțul estetic. De la ultima sa înfrângere electorală, cu cinci ani mai înainte, contele de Grandsailles, cu acea intransigență ce-i caracteriza toate deciziile, abandonase politica, în așteptarea momentului când evenimentele ar fi luat o întorsătură critică. Aceasta nu implica dezgust pentru politică. La fel ca orice bun francez, contele era un politician înăscut. Îi plăcea să repete formula lui Clausewitz: „Războiul nu este decât continuarea unei politici cu alte mijloace.” Era sigur că se mergea direct spre un război inevitabil cu Germania și că iminența lui era demonstrabilă matematic. Grandsailles aștepta acest moment pentru a se arunca iarăși în vâltoarea politicii, dorind sincer ca acest lucru să se întâmple cât mai repede cu putință, căci simțea slăbiciunea și corupția punând cu fiecare zi care trecea tot mai mult stăpânire pe țară. Ce interes mai puteau avea în ochii săi de acum înainte incidentele anecdotice ale politicii locale?

1. În traducere: Moara de la Izvoare. (N. tr.)

Și, așteptând cu nerăbdare să izbucnească războiul, contele de Grandsailles se gândea să dea un mare bal...

Nu, nu doar proximitatea dușmanului său politic era ceea ce-l irita atunci când vedea Moulin des Sources. De-a lungul acelor cinci ani, în cursul cărora eroica și ferma abnegație a maestrului Girardin reușise să-i stabilizeze averea și să organizeze productivitatea terenurilor sale, ultimele răni pe care dezmembrarea domeniului le produsese orgoliului său păreau să se fi cicatrizat încet și definitiv. Se cuvine adăugat că, dacă Grandsailles se dovedise relativ indiferent față de micșorarea patrimoniului său, nu renunțase niciodată la speranța de a răscumpăra terenurile ce-i fuseseră smulse, iar această idee, pe care o nutrise tainic printre îndepărtate planuri de viitor, îl ajuta în mod provizoriu să se simtă încă și mai detașat de proprietățile sale ancestrale.

În schimb, nu se putuse niciodată deprinde să-și vadă pădurea mutilată și suferea tot mai mult cu fiecare zi care trecea descoperind acel loc pustiu, unde, bătuți de vânt, cârceii unei vițe-de-vie ce trăgea să moară își răsuceau jalnic brațele chircite, la intervale geometrice – ireparabilă profanare pe orizontul primelor sale amintiri, pe orizontul și stabilitatea copilăriei sale, cu suprapunerea celor trei vrăste ale ei pe care lumina le amesteca atât de tandru: pădurea întunecoasă în prim-plan, apoi câmpia luminată, apoi cerul!

Doar un studiu detaliat al topografiei particulare a regiunii ar putea totuși să explice mulțumitor motivul pentru care acele trei elemente ale peisajului, atât de imuabil și de strâns asociate, produceau un efect atât de sfâșietor, emoțional și elegiac, de contrast luminos în acea câmpie. Încă de la începutul după-amiezii, umbrele ce cădeau de pe munții din spatele castelului începeau să năpădească încetul cu încetul pădurea de stejari-de-plută, cufundând-o brusc într-un soi de întuneric prematur și antecrepuscular; și, în timp ce prim-planul peisajului se învăluia într-o umbră uniformă și catifelată, soarele, care cobora în amurg în scobitura unei adânci depresiuni de teren, lumina câmpia cu strălucirea sa, razele sale oblice conferind celor mai mărunte detalii geologice, celor mai mici accidente ale solului, un relief tot mai puternic – accentuat până la paroxism de proverbiala limpezime a atmosferei. Ai

fi crezut că ții atunci în podul palmei întregul șes de la Libreux, ai fi zis că poți distinge o șopărlă ce moțăia pe vechile pietre ale unei case ce se afla la o depărtare de mai mulți kilometri. Abia la cele din urmă luciri ale amurgului, aproape în pragul nopții, ultimele fâșii de lumină ale soarelui scăpătând își slăbeau strânsoarea pe deasupra culmilor încă învăpăiate, părând astfel că vor, în pofida legilor naturii, să perpetueze o himerică supraviețuire a zilei. La marginea negurii, câmpia de la Creux de Libreux apărea încă luminată. Și poate că acestei excepționale receptivități la lumină îi datora contele de Grandsailles, atunci când trecea printr-unul din dureroasele sale accese de depresie, când melancolia îi împovăra sufletul cu umbrele-i mortale, puțința de a vedea speranța ancestrală a unei vieți eterne și îmbelșugate înălțându-se din întunecat, adâncul, spinosul codru de stejari-de-plută al durerii sale – câmpia de la Creux de Libreux, scăldată în blândă lumină a soarelui, câmpia luminată! De câte ori, după îndelungi șederi la Paris, atunci când spiritul lui Grandsailles se prăbușea în scepticismul inactiv al vieții sale emoționale, doar amintirea unei fugare priviri spre câmpia sa fusese de ajuns pentru a face să retrăiască în el o nouă și strălucitoare dragoste de viață!

De data asta, Grandsailles găsisse Parisul într-atât de cufundat în probleme politice încât șederea sa în capitală fusese extrem de scurtă. Se reîntorsese în castelul său Lamotte fără să fi avut măcar timpul de a fi afectat de acea deziluzionare treptată pe care o atrăgea după sine la urma urmei o complezență mult prea continuă pentru un tip de relații bazate exclusiv pe apriga comedie a prestigiului social; de data asta, dimpotrivă, era la întoarcerea sa încă însetat de sociabilitate și înclinat să-și invite prietenii cei mai apropiați să vină să-și petreacă, la fel ca în alte dăți, sfârșitul de săptămână împreună cu el.

Trecuseră deja două săptămâni de când Grandsailles se întorsese și lua ca de obicei cina, compusă din melci și raci, în compania notarului său, Pierre Girardin. Amândoi făceau, în timpul acestor mese, interminabile conversații cu voce scăzută, serviți de către Prince, bătrânul servitor al familiei, care mergea în vârful picioarelor.

Maestrul Girardin, după cum am mai spus, tănuia în spatele stricteii și modestei severități a profesiei sale turbulente înclinații literare, după cum frazeologia sa de zi cu zi, obiectivă și laconică, ascundea o vervă succulentă, metaforică și grandilocventă, o expansivitate modestă căreia nu-i dădea frâu liber decât în prezența unor amici intimi și siguri, printre care contele de Grandsailles figura în capul listei privilegiilor.

Grandsailles încerca o plăcere voluptuoasă în fața lungilor tirade ale notarului său, bogate în imagini și adesea împănate de măreție. Și nu doar că le savura, ci pe deasupra le mai și folosea. Căci, dacă, neîndoindu-l, contele avea un stil remarcabil de elocvent, dacă se exprima într-o franceză de o eleganță cu totul personală, nu era mai puțin adevărat că el nu era în stare să găsească acele imagini neașteptate care-i veneau atât de firesc lui Girardin, imagini de o fantezie ușor cinică și acidă ce posedau însușirea cu totul deosebită de a atinge acea zonă vulnerabilă de seducție și de vis în mințile himerice și influențabile ale femeilor rafinate. Grandsailles reținea găselnițele lirice și glumele bizare ale lui Girardin și, adeseori, temându-se ca memoria să nu-i joace vreo festă, le nota rapid într-un carnetel al întâlnirilor, cu un scris fin ca un firicel de aur. În astfel de ocazii, Grandsailles îl ruga frecvent pe maestrul Girardin să repete sfârșitul unei fraze, iar acesta se simțea atunci purtat pe culmile orgoliului și se vedea silit, smulgând fără voie austerei sale modestii un surâs aproape dureros, să dea la iveală un dublu șir de dinți foarte albi. Maestrul Girardin își lăsa capul în jos, așteptând cu respect ca domnul conte să-și isprăvească fina mângăleală, iar pe fruntea sa plecată, niște vene albastrii, de obicei proeminente și destul de vizibile, se dilatau încă și mai mult, transformându-se în acea umflătură dură și lucitoare, caracteristică aterosclerozei.

Expresia fixă și încurcată a lui Pierre Girardin traducea nu doar orgoliul, ținut în frâu de umila grijă de a respecta distanțele, ci și o umbră de stinghereală, abia perceptibilă, dar care scăpa oricărui efort de disimulare. Da, maestrul Girardin era stingherit, îi era rușine pentru Grandsailles, căci știa prea bine cum se folosea contele de aceste note, menite doar să-i permită să strălucească în societate, și, la drept vorbind, numai inspirației oculte a notarului

său îi datora Grandsailles măgulitoarea sa reputație de original priceput în ale conversației. Se mai folosea de această inspirație, și în mod cu totul deosebit, în scopuri de seducție în preajma femeilor, și mai cu seamă pentru a întreține flacăra acelei latente și devoratoare pasiuni, toată numai șiretlicuri și conversații frivole, care, printr-un crescând abandon în fața lentei și fatale sale puteri, îl lega de doamna de Cléda.

Înzestrat cu o memorie slabă, Grandsailles își pregătea în realitate cu mare grijă întâlnirile sale cu doamna de Cléda, iar conversația sa se învârtea întotdeauna în jurul a trei-patru teme, strălucind prin lirism, pe care avusese prilejul să le vadă dezvoltate în cursul lungilor seri petrecute în compania notarului său. Se cuvine totuși să-i recunoaștem acest merit contelui, și anume că darurile sale firești de exprimare, cât și talentul său în arta polițeturilor mondene îi permiteau să ajungă la adevărate giuvaieruri de stil atunci când, impunându-și limitele unui gust deosebit de rafinat, dezvolta și șlefua excesivele, succulentele și pitoreștile găselnițe ieșite de pe buzele oarecum plebeiene ale notarului său și care, dacă le-ar fi înfățișat ca atare într-un salon ultraparizian, ar fi putut părea pretențioase, ridicole sau deplasate, dacă nu cumva toate astea la un loc. Grandsailles, care-l avusese pe Girardin drept tovarăș de joacă de-a lungul întregii sale copilării, căpătase de asemenea în preajma notarului său o imediată, incisivă și elementară înțelegere a relațiilor umane, așa cum doar o persoană ca Girardin, provenind din cea mai autentică pătură populară, îi putea aduce. Astfel, de fiecare dată când era adus în discuție spiritul realist al contelui, se făcea în mare parte aluzie, fără să se știe, la calitățile logice ale notarului său.

Mulțumit să uzurpe nu doar imaginile poetice, remarcele profunde, realismul cvasibrutal al notarului său, Grandsailles îi imita până și felul de a șchiopăta. Cu cinci ani mai înainte, în cursul evenimentelor tragicomice din campania electorală, contele și notarul său, victime ale unei ciocniri automobiliste, fuseseră amândoi răniți la picior. Numai că, în vreme ce maestrul Girardin se vindecase complet după trei săptămâni, contele, al cărui picior nu se refăcuse bine, rămăsese cu un mers șchiopătat. Avusese totuși timp să observe modul în care pășea notarul său

în cursul convalescenței și începuse pe dată să imite felul lui de a șchiopăta, a cărui impresionantă demnitate îl frapase. Cu siguranță că, dând o inflexiune mai lentă și mai senină ritmului inegal al mersului său, Grandsailles nu făcea decât să adauge fizicului său viril și perfect proporționat o notă de melancolie și de distincție rafinată. Contele mai avea de pe urma acestui accident și o lungă și foarte fină cicatrice, care cobora în linie dreaptă de la tâmpla stângă până la jumătatea obrazului. Această tăietură, foarte adâncă, era de acum abia vizibilă, dar, ca un barometru, căpăta o nuanță de violet spre negru în zilele de furtună și îi dădea atunci o cumplită mâncărime, silindu-l pe conte, care nu voia să se scarpine, să ducă repede mâna la obraz și să apese cu toată puterea. Acesta era singurul tic de neînțeles printre alte gesturi și mișcări, care erau deliberate în asemenea măsură încât atingeau limitele afectării.

Contele de Grandsailles oferea în seara aceasta un dineu, la lumina lumânărilor, unui număr de douăzeci și cinci de prieteni dintre cei mai intimi, care, sosiți cu toții în cursul după-amiezii, se „spilcuiau” acum înainte de a coborî în salon la opt și jumătate. Grandsailles se îmbrăcase deja de mai bine de o oră; fie că era vorba de o întâlnire amoroasă, de o serată în societate sau chiar de o simplă întâlnire cu un prieten, îi plăcea să savureze pe îndelete o lungă așteptare, ușor și plăcut neliniștitoare, în cursul căreia avea timp să se pregătească pentru efectele și situațiile pe care dorea să aibă prilejul să le provoace. Avea oroare de tot ce trăda preferința barbară pentru improvizație, iar în seara asta, gata încă și mai devreme decât de obicei, se așeză ca să aștepte la biroul din camera sa. După ce-și scoase din sertar carnețelul de întâlniri, începu să consulte notele adunate de-a lungul celor două săptămâni precedente, sperând ca prin ele să dea strălucire conversației sale. Trecu mai iute peste primele trei pagini, redactate mai grăbit și fără prea mare convingere și care conțineau fraze și teme destinate unei conversații de ordin general, zâmbi nimerind peste o pagină plină de surprize, care furniza rețete abile pentru a interveni într-o discuție, și se opri în cele din urmă la o pagină pe care nu figura decât această unică propoziție: „Note pentru o convorbire între patru ochi cu Solange”.

Rămase o bună bucată de timp absorbit în contemplarea acestei pagini; un soi de invincibilă indolență îl împiedica să continue, având totodată irezistibilă înclinație de a urma cursul incert și plăcut al unei seducătoare reverii.

Era o pasiune ciudată aceea care îi lega pe Hervé de Grandsailles și pe Solange de Cléda. Vreme de cinci ani, își măsuraseră puterile într-un nemilos duel de seducție, zi de zi mai sălbatic și mai enervant, și care până acum nu avusese alt efect decât pe acela de a exacerba un spirit sporit de competiție, o tot mai mare preocupare de autoafirmare, pe care cea mai ușoară mărturisire, cea mai mică slăbiciune le-ar fi amenințat cu deziluzia. De fiecare dată când contele simțise că pasiunea lui Solange ceda în fața acalmiilor tandreței, se grăbise să caute noi pretexte pentru a-i răni vanitatea și a restabili acea agresivitate sălbatică și răzvrătită care aparține dorinței nesatisfăcute, atunci când aceasta este silită, cu biciul în mână, să înfrunte obstacole de orgoliu tot mai de netrecut.

De aceea, după lungile lor întâlniri urmate pe un ton semilanguros de o frivolă idilă împodobită cu delicate vorbe de duh, țesută cu prefăcută indiferență, când în realitate fiecare dintre ei se străduia să-și ascundă cu încăpățănare galopul dezlănțuit al pasiunii, Grandsailles era mereu ispitit să o bată ușor cu palma pe crupă pe Solange și să-i dea o bucătică de zahăr, așa cum se procedează cu un cal de rasă nobilă care tropăie, cu toată supla eleganță a mișcărilor sale, nerăbdător să-și pună energia neînfrănată la dispoziția ta. Căci contele avea față de toate aceste lucruri aceeași bună dispoziție ca un călăreț plin de praf și de vânătaie după mai multe căzături suferite în cursul vreunei avântate goane ecvestre. Nimic nu este mai epuizant decât o pasiune de acest soi, întemeiată pe o cochetărie integrală de ambele părți. Cam aici ajunsese Grandsailles cu reflecțiile sale când auzi pendula din salon bătând de opt și jumătate. Înălță capul pe care și-l ținuse mult timp înclinat, sprijinit pe mână, și contemplă câteva secunde câmpia de la Creux de Libreux care, datorită configurației sale topografice particulare, păstra încă ceva din ultimele străluciri ale zilei, în pofida semiîntunericii ce se instalase.